



„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

---

**MGR MATEUSZ CHATYS**

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH  
UNIwersYTET ŁÓDZKI

GRUDZIEŃ 2020

## POCZĄTEK 2021 ROKU BĘDZIE ZDOMINOWANY PRZEZ DYPLOMACJĘ SZCZEPIONKOWĄ

Biorąc pod uwagę końcówkę 2020 roku można śmiało powiedzieć, że pierwsza połowa 2021 roku w dużej mierze będzie się opierała na wdrażaniu programów szczepień oraz konkurencji pomiędzy firmami farmaceutycznymi z poszczególnych państw. Pozycja Chin pod tym względem w Azji Południowo-Wschodniej wydaje się dosyć silna, ponieważ głównym odbiorcą szczepionki firmy Sinovac jest Indonezja, a takie państwa jak Filipiny, Malezja i Singapur są zainteresowane jej nabyciem. Niemniej jednak Tajlandia i Wietnam skłaniają się raczej w stronę producentów zachodnich, tym bardziej, że oferują bardziej konkurencyjne ceny. Największą niespodzianką w tym zakresie okazuje się Kambodża, czyli państwo całkowicie uzależnione od współpracy z Chinami, które póki co nie zamówiło szczepionki chińskiej produkcji a w zamian tego postanowiło skorzystać z subsydiowanego programu ONZ – COVAX. Efektywna dystrybucja szczepionki może pomóc Pekinowi przykryć fiasko dyplomacji maseczkowej, ale w tym celu musi zwiększyć jej konkurencyjność.

### I. STOSUNKI CHINY-ASEAN

**9 grudnia: 11. nieformalne spotkanie ministrów obrony Chiny-ASEAN odbyło się za pośrednictwem wideokonferencji.** Kolejny szczyt ministrów obrony odbył się pod przewodnictwem Wei Fenghe z Chin oraz Ngo Xuan Lich z Wietnamu. Uczestnicy skupili się na omówieniu tradycyjnych i nietradycyjnych zagrożeń dla bezpieczeństwa oraz stabilizacji regionu, oraz związanymi z wyzwaniem wokół pandemii koronawirusa. Podkreślono strategiczne znaczenie współpracy Chin z ASEAN dla zachowania bezpieczeństwa w obliczu takich wyzwań jak spór na Morzu Południowochińskim oraz rosnącego zaangażowania innych państw w regionie.

**10 grudnia: 7. spotkanie ministrów obrony ASEAN Plus odbyło się w formie wideokonferencji.** Najistotniejszym punktem były negocjacje nad Kodeksem Postępowania oraz współpracy z poszczególnymi państwami zaangażowanymi w spór na tym akwenie. Szczyt ministrów został zwieńczony podpisaniem wspólnej deklaracji, zawierającej standardowe odniesienia do promocji pokojowej współpracy w celu zachowania stabilności i bezpieczeństwa w regionie. Znalazło się również wskazanie do pokojowego rozwiązywania sporów bez użycia przymusu i zgodnie z prawem międzynarodowym, gdzie zostało wymienione UNCLOS, co stanowi pośrednie nawiązanie do sporu na Morzu Południowochińskim.

**14 grudnia: ruszył pierwszy pociąg kolejowego transportu towarowego Chiny-ASEAN.** Pociąg, który obsługuje głównie region Pekin-Tianjin-Hebei, wyruszył z parku logistycznego w prowincji Hebei, otwierając tym samym nowy kanał handlowy między miastami śródlądowymi Chin i państwami ASEAN. Łączna długość linii to ponad 5000 km, a cała podróż trwa około 80 godzin, czyli prawie 30 godzin krócej niż transport drogowy. Przewiduje się, że do końca roku międzynarodowy multimodalny transport kolejowy Chiny-ASEAN będzie

funkcjonował regularnie. W przyszłości zostanie dodanych kilka tras, w tym trasa Xiong'an-Kunming-Mohan (do Laosu i Tajlandii) oraz trasa Xiong'an-Kunming-Ruili (do Birmy).

**16 grudnia: pierwszy dialog cybernetyczny Chiny-ASEAN odbył się w formie wideokonferencji.** Chiny wspólnie z Filipinami przewodniczyły forum, na którym doszło do wymiany poglądów dotyczących sytuacji w cyberprzestrzeni, krajowych polityk i budowania mechanizmów globalnego zarządzania oraz opracowywania zasad działania w cyberprzestrzeni jak i współpracy w zakresie budowania potencjału w regionie. Współpraca w zakresie polityki bezpieczeństwa cybernetycznego i łączności cyfrowej mają stanowić jedną z głównych osi rozwoju strategicznego partnerstwa ASEAN-Chiny.

**20 grudnia: w Chinach ma powstać park przemysłowy maszyn rolniczych.** Podczas 5. edycji targów Chiny-ASEAN producentów cukru ogłoszono plany stworzenia parku przemysłowego w Guangxi, który ma przyciągnąć ponad 100 największych producentów cukru z kraju i z zagranicy. Region Guangxi ma długą historię współpracy z państwami ASEAN w produkcji cukru, a spółka chińsko-tajska funkcjonuje już od 28 lat i jest największym producentem w regionie i trzecim największym w Chinach.

**28 grudnia: państwa w formacie ASEAN+3 wzmacniają współpracę z zakresu cyberbezpieczeństwa.** Przedstawiciele organów ścigania z 10 państw ASEAN oraz Chin, Japonii i Korei Południowej zgromadzili się w Wietnamie na konferencji poświęconej zacieśnieniu współpracy w promocji cyberbezpieczeństwa oraz zwalczaniu cyberprzestępczości. Od tej pory działania mają być bardziej skoordynowane, ponieważ tempo cyfryzacji zostało w ostatnim czasie dodatkowo przyspieszone przez pandemię COVID-19.

## II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

**1 grudnia: rafinerijne joint-ventur Chin oraz Laosu rozpoczęło pierwszą fazę produkcji.** Lao Petroleum & Chemical Co. Ltd (Laopec) uruchomiło pierwszą rafinerię w Laosie, zmierzając tym samym w kierunku zmniejszenia zależności od importu ropy naftowej. Obiekt znajduje się w strefie kompleksowego rozwoju Saysettha w Vientiane i obejmuje powierzchnię niemal 30 hektarów. Według zapowiedzi inwestycja będzie składała się łącznie z trzech faz, na co będzie przeznaczony około 2 mld USD. W ramach pierwszej fazy rafineria będzie w stanie produkować do miliona ton ropy rocznie.

**3 grudnia: filipińskie wojsko potwierdziło doniesienia o wtargnięciu chińskiego statku we wrześniu bieżącego roku.** Podczas konferencji prasowej zwierzchnik dowództwa w północnym Luzon Arnulfo Burgos poinformował o wystaniu samolotu 18 września bieżącego roku w celu zmuszenia chińskiego statku badawczego do opuszczenia filipińskich wód, który znajdował się zaledwie 59 mil morskich od wybrzeży wyspy Calayan. Statek odpowiedział na wezwania samolotu, jednak dopiero po trzech dniach opuścił wyłączną strefę ekonomiczną Filipin. Burros podkreślił, że za wplynięcie chińskiego statku na filipińskie wody mogą odpowiadać złe warunki pogodowe. Natomiast zgodnie z raportem rządowym, wszystko wskazuje na to, że jednostka Jiageng prowadziła badania o wybrzeży Filipin.

**3 grudnia:** chińska ambasada na Filipinach przekazała materiały pierwszej potrzeby dla ofiar tajfunu. Ambasador Huang Xilian przekazał burmistrzowi Edwinowi L. Olivarezowi w ratuszu miasta Paranaque darowiznę w ramach chińskiej pomocy humanitarnej dla ofiar tajfunu o łącznej wartości niemal 500 tys. USD. W skład przekazanych materiałów znalazły się takie produkty jak ryż, brezent, ręczniki oraz maski.

**7 grudnia:** chińska firma farmaceutyczna przekazała Indonezji pierwszą partię szczepionek na COVID-19. Prezydent Joko Widodo poinformował o dostawie przez firmę Sinovac Biotech Ltd. 1,2 mln dawek szczepionki na koronawirusa, testowanej w Indonezji od sierpnia bieżącego roku. Kolejna dostawa 1,8 mln dawek jest zaplanowana na styczeń 2021 roku. Oprócz samych szczepionek w grudniu dojdzie również do transportu surowych materiałów do wytworzenia 15 mln dawek, a w przyszłym roku dostarczone zostaną składniki do produkcji kolejnych 30 mln szczepionek. Indonezyjski rząd wydał łącznie 45 mln USD na zakup szczepionek z Chin, które odegrają dużą rolę w przygotowywanym krajowym programie szczepień.

**8 grudnia:** przedstawiciele Chin i Singapuru przeprowadzili wideokonferencję w ramach 16. edycji mechanizmu współpracy bilateralnej między państwami. Wicepremier ChRL Han Zheng ze swoim singapurskim odpowiednikiem Heng Swee Keat'em współprzewodniczyli czterem spotkaniom w ramach współpracy dwustronnej. Oprócz zacieśnienia kooperacji z zakresu handlu i inwestycji, zostały również omówione sposoby lepszego zarządzania sytuacjami kryzysowymi w przypadku zagrożeń epidemiologicznych. Między innymi poprzez rozwój, produkcję i dystrybucję szczepionek.

**9 grudnia:** Filipiny potwierdzają kolejne przypadki naruszeń ze strony chińskiej straży przybrzeżnej na Morzu Południowochińskim. Pułkownik Nonilon Lawas podczas przesłuchania komisji poinformował o dziewięciu przypadkach kontaktu filipińskich patroli z chińską strażą przybrzeżną w okolicach półwyspu Scarborough. Nie podano jednak do wiadomości publicznej konkretnych dat, kiedy doszło do kontaktu obu stron na spornym obszarze.

**9 grudnia:** Indonezja przechwyliła malezyjską jednostkę prowadzącą nielegalne połowy. Łódź patrolowa Macan Tutul 02 zajęła statek pod malezyjską banderą, który prowadził połów ryb w okolicach Cieśniny Malakka bez wymaganych zezwoleń. Statek został odholowany razem z czteroosobową załogą do stacji nadzoru oceanicznego i rybackiego w Batam, gdzie będą prowadzone dalsze czynności śledcze.

**9 grudnia:** Singapur przyznał pełną licencję bankową dla chińskiego banku. Władze monetarne Singapuru przyznały China Construction Bank licencję w ramach aktualizacji protokołu zawartego w umowie o wolnym handlu między państwami. Jest to dziesiąta tego rodzaju licencja przyznana zagranicznemu bankowi i trzecia dla chińskiej instytucji (obok Bank of China oraz Industrial and Commercial Bank of China). Na mocy licencji zostaną utworzone: finansowe centrum handlu towarami, centrum inwestycji bankowych oraz centrum innowacyjnych technologii finansowych. Singapurskie władze zapowiedziały również rozwój współpracy dwustronnej pomiędzy instytucjami giełdowymi oraz wymianę doświadczeń obejmującą transakcje bezgotówkowe.

**11 grudnia:** 100. edycja wspólnego patrol na rzece Mekong zakończyła się sukcesem. Organy ścigania z Chin, Laosu, Birmy i Tajlandii zakończyły kolejną edycję wspólnego

patrolu. Przez cztery dni połączone siły czterech państw skontrolowały odcinek rzeki o długości ponad 620 km. Od czasu zainicjowania współpracy w tym zakresie patrole skontrolowały łącznie ponad 56 tys. km wzdłuż rzeki, zapobiegając tym samym nielegalnym aktywnościom transgranicznym, co uchroniło państwa przed stratami na łączną sumę ponad 28,8 mln USD.

**14 grudnia: Filipiny planują zakupić szczepionki na koronawirusa od chińskiej firmy farmaceutycznej.** Manila przygotowuje się do finalizacji umowy z chińską firmą Sinovac na zakup 25 mln dawek szczepionki na COVID-19. Według wstępnych ustaleń szczepionki mają zostać dostarczone na Filipiny do marca przyszłego roku. Rzecznik prezydenta - Harry Roque, poinformował, że jedną z głównych zalet współpracy w tym zakresie z Chinami jest szybki czas realizacji dostawy szczepionki w porównaniu do producentów z Zachodu.

**16 grudnia: Kambodża nie zamówi chińskich szczepionek na COVID-19 w pierwszej kolejności.** Choć stosunki na linii Phnom Penh-Pekin konsekwentnie się rozwijają i zacieśniają, Kambodża nie zdecydowała się zamówić szczepionek na koronawirusa od Sinovac. Pierwsza dostawa 1 mln dawek została zamówiona dzięki wsparciu finansowemu kambodżańskich elit za pośrednictwem wspieranej przez ONZ COVAX. Program ONZ subsydiuje szczepionki dla 92 najbardziej potrzebujących państw, dzięki czemu koszt jednej dawki szczepionki jest ograniczony do 2 USD. Wszystko wskazuje na to, że Pekin nie przedstawił swojemu głównemu sojusznikowi w Azji Południowo-Wschodniej żadnego programu subsydiowania szczepionek produkowanych przez chińską firmę Sinovac.

**16 grudnia: największy chiński producent akumulatorów samochodowych planuje stworzyć swoją fabrykę w Indonezji.** Wiceminister ds. morskich i inwestycji Indonezji Eptian Hario Seto poinformował, że chiński producent baterii do samochodów elektrycznych Contemporary Amperex Technology (CATL) planuje budowę swojej fabryki o wartości 5 mld USD w Indonezji, które według wstępnych planów ma rozpocząć produkcję w 2024 roku. Jeżeli przedsięwzięcie dojdzie do skutku będzie to druga zagraniczna fabryka tej firmy po placówce w Niemczech, która od 2021 roku ma rozpocząć produkcję baterii między innymi dla koncernu BMW. Według informacji indonezyjskiego rządu CATL podpisało umowę, na mocy której 60% niklu wykorzystywanego do produkcji baterii będzie pochodziło od państwowego przedsiębiorstwa Aneka Tambang. Plany chińskiej inwestycji w Indonezji są związane z zaproszeniem z zaproszeniem wystosowanym przez prezydenta Joko Widodo do Elona Muska do budowy fabryki samochodów elektrycznych Tesla lub przedsięwzięć związanych z programem kosmicznym SpaceX w Indonezji. Dodatkowym argumentem za inwestycją CATL w tym państwie są jego bogate złoża surowców niezbędnych do produkcji akumulatorów. Swoje zainteresowanie budową fabryki razem z hutą litu o łącznej wartości 9,8 mld USD zgłosiła w czerwcu również firma z Korei Południowej LG Chem, będącej głównym konkurentem CATL.

**17 grudnia: Filipiny zwracają uwagę na rolę UNCLOS w sporze na Morzu Południowochińskim podczas 10. forum morskiego ASEAN.** Wiceminister spraw zagranicznych ds. ASEAN Junever Mahilum-West podczas forum zrealizowanego w trybie zdalnym, poświęconemu kwestiom związanym z morzem podkreśliła potrzebę przestrzegania przez wszystkie państwa UNLCOS w celu zachowania stabilności w regionie. Wiceminister wezwała również państwa ASEAN do szybkiego opracowania Kodeksu

Postępowania i przewyżnienia trudności w tym zakresie spowodowanych przez pandemię koronawirusa.

**19 grudnia: Chiny budują mur wzdłuż granicy z Birmą.** Pojawiło się w ostatnim czasie wiele pytań dotyczących konstrukcji przez Chiny muru na granicy z Birmą o długości 2,2 tys. km. Do tej pory ukończono odcinek o długości ponad 659 km, ale wciąż nie są znane przyczyny tego przedsięwzięcia. Spekuluje się na temat kilku możliwych scenariuszy od próby uniemożliwienia rozprzestrzeniania się koronawirusa z Birmy do Chin, po uniemożliwienie chińskim decydom ucieczki z kraju aż po zatamowanie nielegalnego handlu transgranicznego. Nie mniej jednak sama konstrukcja budzi wiele kontrowersji i może się przyczynić do utrudnienia rozwoju współpracy z Birmą w ramach korytarza gospodarczego, będącego elementem inicjatywy Pasa i Szlaku.

**21 grudnia: Chiny potwierdziły ćwiczenia na Morzu Południowochińskim z udziałem lotniskowca.** Rzecznik chińskiej marynarki wojennej Liu Wensheng potwierdził, że statki na czele z lotniskowcem Shandong przepłynęły przez Cieśninę Tajwańską w drodze na Morze Południowochińskie, gdzie odbędą się ćwiczenia. Zaledwie dzień wcześniej przez cieśninę przepłynęła amerykańska marynarka wojenna w ramach misji swobody żegluga w regionie.

**21 grudnia: Chiny i Filipiny podpisały umowę na budowę trzech nowych mostów w Manili.** Chińska ambasada na Filipinach poinformowała o podpisaniu umowy przez dwa chińskie przedsiębiorstwa oraz filipińskie ministerstwo robót publicznych i autostrad na budowę trzech mostów w stolicy kraju o łącznej wartości 240 mln USD. Nowe inwestycje mają się przyczynić do rozładowania natężenia ruchu w Manili. Według zapowiedzi budowa rozpocznie się w pierwszej połowie 2021 roku.

**22 grudnia: Huawei buduje pierwszą inteligentną drogę ekspresową w Laosie.** Yunnan Construction wspólnie z Investment Holding Group (YCIH) oraz rządem Laosu zbudowało drogę ekspresową Wientian- Vang Vieng o długości 110 km, którą Huawei wyposażyło w inteligentne rozwiązania technologiczne przy wykorzystaniu Internetu rzeczy oraz przetwarzania informacji w chmurze. Wzdłuż drogi rozmieszczono specjalistyczną infrastrukturę, która zostanie podłączona do sieci w 2021 roku, kiedy zostanie zakończona implementacja Internetu 5G. Szybki Internet nowej generacji razem z oprogramowaniem sztucznej inteligencji pomoże w bezpiecznym zarządzaniu ruchem na drodze ekspresowej co przyczyni się do zmniejszenia liczby groźnych wypadków.

**23 grudnia: spółka z Chin i Brunei zbuduje największy w Brunei kompleks rybacki.** Założone w 2017 roku joint-venture Muara Port Company Sdn Bhd pomiędzy chińską Guangxi Beibu Gulf International Port Group oraz Brunei's Darussalam Assets podpisało umowę z rządem Brunei na budowę i kierowanie największym w kraju kompleksem rybackim. Rozwój przedsięwzięcia rozpocznie się na początku pierwszego kwartału 2021 roku. Zgodnie z umową spółka otrzymała prawa do nadzorowania portu Muara przez okres 40 lat.

**25 grudnia: straż przybrzeżna z Chin i Wietnamu zrealizowała wspólne ćwiczenia w zatoce Beibu na Morzu Południowochińskim.** Dwie jednostki z Chin i dwie z Wietnamu przeprowadziły wspólny patrol w zatoce Beibu, aby poprawić międzypaństwową współpracę straży przybrzeżnej oraz ograniczyć łamanie przepisów przez kutry rybackie obu państw prowadzące połowy na tym obszarze. W ciągu trzydniowego rejsu skontrolowano

kilkadziesiąt statków rybackich. Była to już 20 edycja tego rodzaju patrolu, które są prowadzone od 2006 roku.

**28 grudnia: służby bezpieczeństwa odpowiedzialne za ochronę prezydenta Filipin zostały zaszczepione chińską szczepionką na COVID-19.** Jesus Durante poinformował, że członkowie zespołu bezpieczeństwa Rodrigo Duterte zostali zaszczepieni szczepionką chińskiej firmy Sinopharm. Nie podano jednak szczegółów jaka liczba osób została objęta programem szczepień. Rzecznik prezydenta Harry Roque, potwierdził jednak, że Duterte nadal nie otrzymał szczepionki, ponieważ wciąż oczekuje się na najbardziej sprawdzoną i skuteczną wersję leku.

## KOMENTARZ

**Koniec roku to okres podsumowań, a 2020 rok można z pewnością uznać za okres zwiększonej asertywności Chin w regionie, co zdaje się działać w większym stopniu na niekorzyść Pekinu.** Obawy państw ASEAN w związku z rosnącymi aspiracjami Chin do dominacji w Azji nabierają na sile, a próby ocieplenia wizerunku poprzez dyplomację maseczkową przyniosły odwrotny efekt od zamierzonego, choć w Azji nie było to aż tak widoczne jak w Europie. W związku z tym nasuwa się pytanie czy ten trend w polityce zagranicznej ChRL się utrzyma, czy można się spodziewać powrotu do bardziej wyważonej polityki chińskiej dyplomacji?

Początek 2021 roku jest okazją dla rządu w Pekinie do zrównoważenia swojej polityki i naprawy szkód wizerunkowych. Po pierwsze w Stanach Zjednoczonych będzie to okres zmiany administracji i przejścia urzędu prezydenta przez Joe Bidena, co jest dodatkowo utrudnione przez skomplikowaną sytuację epidemiologiczną w kraju. Po drugie, prezydencję w ASEAN przejmie Brunei, które jest nie tylko najmniejszym państwem w stowarzyszeniu, ale jego stosunek do Chin jest zdecydowanie mniej antagonistyczny w porównaniu do Wietnamu, którego prezydencja przypadała na 2020 rok. Warto także zaznaczyć, że na 2021 rok przypada również 30 rocznica nawiązania stosunków dyplomatycznych z Chinami, jak i 30 rocznica rozpoczęcia dialogu Chiny-ASEAN, co pozwoli na wykorzystanie w dyplomacji licznych odniesień do lat 90-tych, na które przypada rozkwit w relacjach pomiędzy stronami.

Uwaga całego świata skupiona jest teraz na jak najszybszym uruchomieniu programu szczepień, który umożliwi osiągnięcie odporności populacyjnej i uchroni przed trzecią falą pandemii COVID-19. W wyścigu technologicznym nad opracowaniem szczepionki na koronawirusa wzięły również Chiny czego efektem jest lek produkowany przez Sinovac. Opracowanie szczepionki kosztowało niemal 2,2 mld USD i według doniesień medialnych w całości zostało sfinansowane przez sektor prywatny, co jest zaskakujące, biorąc pod uwagę charakterystykę chińskiej gospodarki z ogromnymi subsydiami państwowymi w wielu strategicznych sektorach. Taki

model finansowania przekłada się na ostateczną cenę szczepionki, która w przypadku Sinovac waha się od 13,6 USD do 29,75 USD za jedną dawkę. Jest to duży zakres cenowy, przy którym amerykańska szczepionka Pfizera wydaje się konkurencyjna z ceną między 18,34 USD a 19 USD. Aczkolwiek to brytyjski lek produkowany przez Oxford-AstraZeneca może osiągnąć największy sukces w państwach rozwijających się, ponieważ może być przechowywany w podobnych warunkach do chińskiej szczepionki (zwykłych lodówka z temperaturą 2-8°C), przy czym jego cena plasuje się na poziomie 4-8,1 USD. Część państw ASEAN już otrzymało chińskie szczepionki albo są w trakcie negocjacji w celu ich nabycia, ale są to głównie bogatsze państwa jak Indonezja, Singapur, Malezja, ale również Filipiny. Niemniej jednak Tajlandia i Wietnam, póki co nie poinformowały o zakupie chińskiego leku, a tajski Siam Bioscience negocjuje z AstraZeneca warunki produkcji szczepionki w kraju, która ma być później dystrybuowana do takich państw jak Birma, Laos, Kambodża i Wietnam. Największą niespodzianką, jeżeli chodzi o współpracę w zakresie szczepionek, okazuje się Kambodża, która jest uważana za państwo najbardziej uzależnione od kontaktów z Pekinem. Otóż pierwsza dostawa 1 mln dawek została zamówiona dzięki wsparciu finansowemu (48 mln USD) kambodżańskich elit za pośrednictwem wspieranej przez ONZ COVAX, a wszystko za sprawą specjalnych subsydiów, obniżających znacząco cenę szczepionek. Mimo braku entuzjazmu ze strony premiera Kambodży wobec chińskiej szczepionki, nie należy wysuwać pochopnych wniosków odnośnie kryzysu w relacjach dwustronnych na linii Phnom Penh-Pekin. Kambodża jest w grupie państw Azji Południowo-Wschodniej, które przeszły „suchą stopą” pandemię COVID-19, odnotowując do tej pory zaledwie 382 zakażenia i jedną ofiarę śmiertelną. Biorąc to pod uwagę zrozumiałym się wydaje ostrożne podejście do kwestii wyboru szczepionki, a głównym kryterium Hun Sena jest zatwierdzenie leku przez Światową Organizację Zdrowia.

Reasumując, początek 2021 roku będzie okresem, gdzie większość państw będzie zaabsorbowana polityką wewnętrzną ze szczególnym uwzględnieniem szybkiej implementacji programu szczepień i odmrożenia gospodarczego. Pekin może upatrywać w tej sytuacji okazji do osiągnięcia kolejnych partykularnych interesów w obszarach dla siebie strategicznych np. na Morzu Południowochińskim. W mojej ocenie nie należy się jednak spodziewać żadnych gwałtownych działań ze strony Chin - przynajmniej w pierwszym kwartale – albowiem nie wiadomo jeszcze jaką politykę wobec ChRL przyjmie Joe Biden, a wszystko wskazuje na to, że mimo utrzymania dotychczasowego kursu ograniczania chińskich wpływów, będzie miała jednak bardziej koncyliacyjny charakter w porównaniu do działań Donalda Trumpa.

### III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

#### **1 grudnia: Stany Zjednoczone zapowiedziały sankcje na kolejne chińskie przedsiębiorstwa.**

Prezydent Donald Trump wydał rozporządzenie wykonawcze, zgodnie z którym na tzw. czarnej liście zostaną wpisane firmy SMIC oraz CNOOC z powodu ich powiązań z chińskim wojskiem. Pierwsza jest jednym z głównych producentów układów scalonych a druga jest producentem ropy i gazu. Zaraz po ogłoszeniu amerykańskich sankcji ceny akcji chińskich przedsiębiorstw spadły odpowiednio o 3% i 14%. Rzecznik ministerstwa spraw zagranicznych ChRL wyraził zdecydowany sprzeciw wobec amerykańskich praktyk



prowadzących do dyskryminacji chińskich firm i przedsiębiorców, co jest niezgodne z międzynarodowymi standardami rywalizacji rynkowej.

**2 grudnia: eksport Wietnamu do Chin i USA zwiększył się w porównaniu do podobnego okresu z roku ubiegłego.** Według raportu statystycznego z 11 miesięcy 2020 roku wynika, że eksport Wietnamu zwiększył się o 5%, a import o 1,5%, dzięki czemu ogólna wymiana handlowa przyniosła zysk w wysokości 20 mld USD. Sukces jest tym bardziej istotny, że światowa gospodarka poniosła duże straty w wyniku pandemii koronawirusa. Jednak dzięki większej współpracy z Chinami i USA oraz wyjątkowo łagodnego przejścia Wietnamu przez pandemię, rząd w Hanoi może odnotować duży sukces.

**7 grudnia: amerykański sekretarz obrony rozpoczął swoją azjatycką podróż od Indonezji.** Christopher Miller przybył do Dżakarty, gdzie spotkał się z ministrem obrony Prabowo Subianto. Padły między innymi zapowiedzi o dostarczeniu 44 tys. szczepionek firmy Pfizer na koronawirusa w celu zaszczepienia najważniejszych przedstawicieli wojska. Oprócz tego poruszono temat sytuacji na Morzu Południowochińskim oraz wpływu pandemii COVID-19 na sytuację na tym akwenie. W wywiadzie udzielonym dla filipińskiej agencji prasowej Christopher Miller podkreślił, że chińskie roszczenia do niemal całego akwenu Morza Południowochińskiego nie są zgodne z międzynarodowym prawem, co zostało uwzględnione w wyroku stałego trybunału arbitrażowego z 2016 roku. W rozmowie ze zwierzchnikiem indonezyjskich sił powietrznych Marshałem Hadim zostały poruszone tematy intensyfikacji ćwiczeń dwustronnych, zwłaszcza w obszarze Morza Południowochińskiego. Ponadto padła propozycja trójstronnych manewrów Stany Zjednoczone-Australia-Indonezja.

**8 grudnia: Filipiny otrzymały sprzęt wojskowy od Stanów Zjednoczonych.** Podczas wizyty sekretarza obrony Christophera Millera w Manili ogłoszono przekazanie Filipinom sprzętu wojskowego o łącznej wartości 29 mln USD w tym karabinów snajperskich oraz sprzętu umożliwiającego neutralizację ładunków wybuchowych. Warto zaznaczyć, że zaledwie miesiąc wcześniej potwierdzono dostawę pocisków i drona ScanEagle o wartości 19 mln USD. Filipiny są największym beneficjentem w regionie Indo-Pacyfiku amerykańskiego wsparcia w zakresie uzbrojenia. Według danych amerykańskiej ambasady w Manili od 2015 roku państwo to otrzymało różnego rodzaju sprzęt wojskowy o wartości 685 mln USD.

**8 grudnia: filipińska marynarka wojenna podpisała protokół ustaleń w sprawie budowy nowej infrastruktury wspierającej działania marynarki i lotnictwa na północy państwa.** Przedstawiciele marynarki oraz strefy wolnego handlu Aurora Pacific i Freeport podpisali porozumienie o budowie nowego ośrodka zwiększającego możliwości Filipin z zakresu kontroli wód wokół swoich wybrzeży.

**10 grudnia: Światowe Forum Ekonomiczne odbędzie się w Singapurze.** Biorąc pod uwagę wciąż trudną sytuację epidemiologiczną w Europie, podjęto decyzję o przeniesieniu Światowego Forum Ekonomicznego ze szwajcarskiego Davos do Singapuru, gdzie od dłuższego czasu nie ma nowych przypadków zakażeń COVID-19. Jest to drugi raz w historii tego wydarzenia, kiedy forum nie odbyło się w Szwajcarii i pierwszy raz, kiedy odbędzie się w Azji. Zazwyczaj forum odbywa się w styczniu, ale przyszłoroczna edycja została zaplanowana na dni 13-16 maja.

**11 grudnia: Chiny odpowiadają Stanom Zjednoczonym sankcjami.** Rzeczniczka ministerstwa spraw zagranicznych Hua Chunying poinformowała o nałożeniu sankcji na amerykańskich urzędników, pracowników dyplomatycznych oraz organizacji pozarządowych i ich rodzin, wypowiadających się w krytyczny sposób na temat kwestii związanych z Hongkongiem. Sankcje będą dotyczyły wjazdu do Hongkongu jak i Makau, gdzie obywatele amerykańscy mogli do tej pory udać się na okres do 90 dni bez potrzeby wyrobienia wizy. Według rzeczniczki dodatkowe restrykcje są odpowiedzią na amerykańskie sankcje, oraz mają podkreślić, że Pekin nie wyraża zgody na ingerencję ze strony Waszyngtonu w wewnętrzne sprawy Chin. Ponadto wprowadzenie obowiązku wizowego dla amerykańskich decydentów ma uniemożliwić kontynuację współpracy z antychińskimi aktywistami działającymi w Hongkongu.

**14 grudnia: Stany Zjednoczone i Singapur wzięły udział w 26. edycji corocznych manewrów CARAT.** Marynarki wojenne obu państw przeprowadziły ćwiczenia polegające na udoskonaleniu współpracy z zakresu misji poszukiwawczo-ratowniczych, realizacji określonych taktyk i manewrów oraz prowadzenia komunikacji. Ćwiczenia zostały zrealizowane na międzynarodowych wodach Morza Południowochińskiego z udziałem między innymi USS Somerset oraz RSS Endurance. Oprócz zadań realizowanych na morzu przeprowadzone zostały także kursy i wykłady na lądzie polegające na wymianie doświadczeń pomiędzy żołnierzami.

**15 grudnia: Stany Zjednoczone uruchamiają program monitorowania poziomu wody w rzece Mekong.** Podczas konferencji prasowej rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Wag Wenbin odniósł się do amerykańskiego programu „The Mekong Dam Monitor”, którego celem jest monitorowanie poziomu wody Mekongu. Rzecznik stwierdził, że Chiny z wdzięcznością przyjmują od państw trzecich wszelkiego rodzaju konstruktywne zalecenia dotyczące lepszego gospodarowania zasobami wodnymi, ale stanowczo sprzeciwiają się jakimkolwiek prowokacjom czy próbom destabilizacji relacji między państwami w regionie. Projekt, który jest częściowo finansowany przez Departament Stanu USA wykorzystuje zdjęcia satelitarne do określenia wpływu chińskich tam na rzece Mekong na poziom wody w dolnym biegu rzeki, co w konsekwencji odbija się na gospodarce wodnej państw w delcie rzeki. Różnego rodzaju organizacje pozarządowe od dłuższego czasu alarmują, że 11 głównych tam zbudowanych przez Chiny na rzece Mekong przyczyniają się do obniżenia poziomu wody co ma negatywny wpływ na rybołówstwo i rolnictwo w takich państwach jak Wietnam, Laos, Birma, Kambodża czy Tajlandia.

**16 grudnia: amerykański Departament Skarbu określił Szwajcarię i Wietnam jako państwa dopuszczające się manipulacji walutowych.** Na podstawie półrocznego raportu departament stwierdził, że działania Wietnamu w zakresie kursu waluty noszą znamiona nieuczciwej praktyki zorientowanej na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej w handlu międzynarodowym. Żeby było możliwe wpisanie państw na listę manipulatorów walutowych muszą być spełnione określone warunki, takie jak co najmniej 20 mld USD nadwyżki handlowej w handlu dwustronnym z USA, interwencje walutowe przekraczające wartość 2% krajowego PKB i globalną nadwyżkę na rachunku obrotów bieżących przekraczającą 2% PKB. Amerykańska lista państw podejrzanych o manipulację walutową wzrosła do 10 i znajdują się na niej między innymi Tajwan, Tajlandia, Indie, Chiny, Japonia, Korea Południowa, Niemcy, Włochy, Singapur i Malezja.

**17 grudnia:** w trakcie pandemii chińska aktywność militarna na morzu wzrosła a amerykańska spadła w porównaniu do roku poprzedzającego. Według statystyk przygotowanych przez Asia Maritime Transparency Initiative (AMTI) w okresie od początku lutego do końca listopada 2020 roku liczba chińskich ćwiczeń i operacji morskich wzrosła w porównaniu do tego samego okresu z 2019 roku o 50% (z 44 do 65), natomiast w przypadku Stanów Zjednoczonych zanotowano spadek o 15% (ze 110 do 93). Pandemia odcisnęła jednak największe piętno na innej formie aktywności militarnej jaką są wizyty statków w portach innych państw. W przypadku Chin nie zrealizowano żadnej takiej wizyty w badanym okresie w 2020 roku, podczas gdy rok wcześniej zrealizowano 6 takich wizyt. Z kolei w przypadku Stanów Zjednoczonych zanotowano wyraźny spadek z 41 wizyt w 2019 roku do 6 w 2020 roku.

**18 grudnia:** Stany Zjednoczone dołączyły do francuskiej i japońskiej marynarki w manewrach na Morzu Południowochińskim. Jednostka USS John S. McCain dołączyła do francuskiej łodzi podwodnej o napędzie atomowym Emeraude, oraz okrętu wsparcia Seine i statku japońskich sił samoobrony JS Hyūga. Jednostki z trzech państw przeprowadziły ćwiczenia z zakresu wykrywania i unieszkodliwiania łodzi podwodnych. Oprócz statków i łodzi podwodnej zaangażowane zostały również samoloty i helikoptery.

**19 grudnia:** Stany Zjednoczone dodają kolejne chińskie firmy do tzw. czarnej listy. Największy chiński producent półprzewodników SMIC oraz lider wśród producentów cywilnych dronów na świecie DJI znalazły się wśród 77 nowych firm objętych sankcjami przez amerykański departament handlu, z czego aż 60 pochodzi z Chin. Od tej pory chińskie przedsiębiorstwa będą miały utrudniony dostęp do amerykańskich technologii, ponieważ będą musiały ubiegać się o specjalne pozwolenie na zakup i eksport zaawansowanych technologii oraz niektórych towarów. SMIC nie będzie mógł zakupić amerykańskich rozwiązań z obszaru nanotechnologii wykorzystywanych do produkcji półprzewodników z uwagi na powiązania przedsiębiorstwa z chińską armią i możliwością implementacji amerykańskich rozwiązań do produkcji uzbrojenia. Z kolei oskarżenia pod adresem DJI są związane z łamaniem praw człowieka, co ma głównie związek z programami inwigilacyjnymi w Xinjiangu.

**22 grudnia:** amerykańska marynarka wojenna przeprowadziła misję swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim. Rzecznik siódmej floty USA poinformował o przeprowadzeniu przez niszczyciel USS John S. McCain misji mającej na celu zapewnienie swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim. Statek przełynął między innymi w pobliżu archipelagu Spratly, będącego przedmiotem sporu terytorialnego pomiędzy Chinami, Wietnamem, Filipinami, Brunei, Tajwanem i Malezją. Na podstawie zdjęć satelitarnych można stwierdzić, że amerykańska jednostka była cały czas obserwowana przez chińską fregatę typu 054A.

**27 grudnia:** prezydent Filipin uzależnił los VFA od dostawy przez USA szczepionki na COVID-19. Rodrigo Duterte podczas swojego oficjalnego wystąpienia w pałacu prezydenckim stwierdził, że jeżeli Stany Zjednoczone nie są w stanie dostarczyć Filipinom 20 mln dawek szczepionki na koronawirusa to umowa dotycząca warunków przybywania amerykańskim wojsk na terytorium kraju zostanie ostatecznie rozwiązana. Jest to odpowiedź na przedłużające się negocjacje w sprawie dostawy szczepionek od amerykańskich producentów jak Novavax i Pfizer. Carlito Galvez Jr., odpowiedzialny za

krajowy program szczepień, powiedział, że umowy nabycia szczepionek od tych firm mogą zostać podpisane w styczniu 2021 roku.

**28 grudnia: szef filipińskiej dyplomacji uspokaja informacją o dostawie amerykańskich szczepionek na koronawirusa.** Teodoro Locsin Jr. poinformował o zapewnieniach ze strony amerykańskiego ambasadora na Filipinach - Jose Manuel Romualdez, który zapowiedział dostawę szczepionek na COVID-19 od firmy Moderna. Filipińska opozycja skrytykowała jednocześnie groźby prezydenta pod adresem Stanów Zjednoczonych, argumentując, że są długoletnim sojusznikiem Filipin, a tego rodzaju strategia powinna zostać zastosowana wobec Chin, które oferują droższą i mniej skuteczną wersję szczepionki.

**30 grudnia: amerykańska firma energetyczna umacnia swoją pozycję w Wietnamie.** GE Renewable Energy dostarczy osiem turbin wiatrowych 3MW-137 o mocy 27,2 MW dla elektrowni Phuoc Minh w prowincji Ninh Thuan. Montażem oraz obsługą turbin zajmie się wieloletni partner amerykańskiej firmy – konsorcjum składające się z Henste Engineering, IPC Group, PowerChina Huadong Engineering Corporation. Według planów elektrownia osiągnie pełnię swoich możliwości w trzecim kwartale 2021 roku.

**30 grudnia: Stany Zjednoczone wprowadziły zakaz importu oleju palmowego z Malezji.** Amerykańska służba celna i ochrony granic poinformowała o wprowadzeniu zakazu importu oleju palmowego od malezyjskiego producenta Sime Darby Plantation w związku z zarzutami dotyczącymi pracy przymusowej podczas produkcji. Zakaz obejmujący jednego z największych producentów oleju palmowego na świecie ma na celu zwrócenie uwagi na zwalczanie naruszeń praw człowieka. Przedstawiciele firmy Sime Darby zabrali głos w sprawie, przyznając, że zdają sobie sprawę z „problemów systemowych” i zostaną wprowadzone odpowiednie procedury mające na celu spełnienie wszelkich wymogów, aby zakaz został zniesiony. Roczny eksport oleju palmowego produkowanego przez Sime Darby do Stanów Zjednoczonych osiąga wartość około 5 mln USD.

## KOMENTARZ

**Koniec 2020 roku można uznać za względnie spokojny w relacjach USA-Chiny, ponieważ nie doszło do zaskakujących zwrotów akcji.** Nie oznacza to jednak, że Waszyngton wstrzymał wywieranie presji na ChRL. W grudniu prezydent Donald Trump wydał rozporządzenie, zgodnie z którym sankcjami objęto kolejne chińskie przedsiębiorstwa, takie jak SMIC, CNOOC czy DJI, co natychmiast odbiło się na cenach akcji tych firm. Oprócz standardowego wyrażenia sprzeciwu przez chińskie ministerstwo spraw zagranicznych doszło do nałożenia sankcji ze strony Chin na amerykańskich urzędników i członków służby dyplomatycznej, chcących odwiedzić Hongkong oraz Makau. Należy je jednak rozpatrywać w kategoriach symbolicznych, ponieważ ich znaczenie jest nieporównywalnie mniejsze od amerykańskich.

W kontekście Azji Południowo-Wschodniej na uwagę zasługuje wizyta nowego sekretarza obrony USA Christophera Millera w Indonezji i na Filipinach. W przypadku Indonezji, która

jest największym państwem członkowskim ASEAN, pojawiają się prognozy, że zdecydowane stanowisko Dżakarty w sprawie naruszeń ze strony chińskich statków rybackich i straży przybrzeżnej w pobliżu Wysp Natuna w 2020 roku może świadczyć o możliwości włączenia tego państwa do bliższej współpracy w ramach antychińskiej koalicji jaką jest QUAD. Z pewnością widać duże zainteresowanie ze strony Waszyngtonu zacieśnieniem współpracy z Indonezją, ponieważ oprócz grudniowej wizyty Millera należy również pamiętać o tym, że pod koniec października wizytę złożył także sekretarz stanu USA Mike Pompeo. Z teoretycznego punktu widzenia Stany Zjednoczone mogłyby wykorzystać do tego celu historycznie silne antychińskie nastroje w Indonezji, sytuację muzułmańskiej mniejszości etnicznej w Xinjiangu, nakładające się roszczenia morskie w pobliżu Natuna oraz warunki umów dotyczących chińskich inwestycji infrastrukturalnych w kraju. Na chwilę obecna taki scenariusz wydaje się jednak bardzo mało prawdopodobny, ponieważ Indonezja słynie z tego, że skupia się przede wszystkim na wewnętrznych kwestiach. Największym dowodem na poparcie tego stanowiska jest fakt, że przez tyle lat, jako jedno z państw założycielskich stowarzyszenia, Indonezja nie podjęła próby przewodnictwa w ASEAN. Rząd w Dżakarcie jest bardzo doświadczony w balansowaniu pomiędzy mocarstwami, czerpiąc korzyści z obu stron jednocześnie. Z kolei zaangażowanie w takim formacie jak QUAD wiązałoby się z jednoznacznym opowiedzeniem się po stronie Stanów Zjednoczonych i skutkowałoby podobnym obrotem sytuacji z jakim mieliśmy do czynienia w 2020 roku w przypadku relacji Chin-Australia.

Motywy stojące za wizytą amerykańskiego sekretarza obrony na Filipinach są znacznie bardziej klarowne i wiążą się z widmem wycofania się Manili z ponad 20-letniej umowy regulującej warunki przebywania amerykańskich żołnierzy na Filipinach (VFA). W lutym 2020 roku prezydent Rodrigo Duterte rozpoczął procedurę wycofania się z tego porozumienia, która powinna trwać pół roku, ale zawiesił ten proces już dwukrotnie (odpowiednio w czerwcu i listopadzie). Christopher Miller podczas swojej obecności w Manili ogłosił przekazanie uzbrojenia o łącznej wartości 29 mln USD w tym karabinów snajperskich oraz sprzętu umożliwiającego neutralizację ładunków wybuchowych. Warto zaznaczyć, że zaledwie miesiąc wcześniej potwierdzono dostawę pocisków i drona ScanEagle o wartości 19 mln USD. Wznowienie dostaw uzbrojenia po ich ograniczeniu w związku z kontrowersyjną kampanią antynarkotykową na Filipinach dowodzi, że Waszyngtonowi bardzo zależy na utrzymaniu obecności amerykańskich żołnierzy w regionie, tym bardziej, że duża część decydentów liczy na to, iż polityka zagraniczna Filipin powróci na dawne - proamerykańskie - tory po zakończeniu się kadencji Duterte w 2022 roku. Prezydent zdaje sobie sprawę, że los VFA jest idealną kartą przetargową, którą może rozgrywać nie tylko w rozmowach z Waszyngtonem, ale również – a może przede wszystkim – w rozmowach z Pekinem. Kolejne podsumowania dotychczasowej współpracy, świadczące o niewielkich korzyściach wynikających z pivotu Filipin w kierunku Chin w celu realizacji zakrojonego na szeroką skalę programu rozbudowy infrastruktury kraju (Build, Build, Build) z kampanii wyborczej jak i trudności z opanowaniem pandemii COVID-19 w kraju, przyczyniają się do rosnącej krytyki prezydenta, a zwłaszcza jego polityki zagranicznej, w której postawił zacieśnienie stosunków z Chinami, kosztem relacji ze Stanami Zjednoczonymi. Pytanie brzmi, czego Manila może żądać od Pekin w zamian za wycofanie się z VFA? Dalsze umowy na inwestycje infrastrukturalne oraz pożyczki wydają się mało prawdopodobne, ponieważ niewiele z dotychczasowych umów zostało zrealizowanych (niecałe 5% z obiecanych 24 mld USD). Logicznym wydaje się postawienie warunków dotyczących Morza

Południowochińskiego, ale trudno powiedzieć jak daleko idące roszczenia mogłyby zostać postawione. Uznanie przez Pekin wyroku Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze z 2016 roku można uznać z góry za nieosiągalne, ale ewentualne negocjacje dotyczące pełnej swobody w dostępie do Wyspy Thitu i/lub mielizny Scarborough albo nieskrępowanej możliwości połowów i wydobycia surowców naturalnych w wyłącznej strefie ekonomicznej wydają się bardziej prawdopodobne. Choć możliwość negocjacji zawsze może być brana pod uwagę, to rosnąca asertywność ChRL i jej „wilcza dyplomacja” będąca skutkiem nabierającego na sile nacjonalizmu wewnątrz kraju mogą się okazać głównymi przeszkodami na drodze do tego rodzaju rozmów. W związku z tym pozostaje druga opcja, czyli próba wywarcia presji na Stanach Zjednoczonych i ugrania określonych benefitów w zamian za przedłużenie VFA. Rodrigo Duterte szybko zdał sobie sprawę, że negocjacje z Donaldem Trumpem nie będą należały do najłatwiejszych, zwłaszcza po pierwszych sygnałach z Białego Domu na wiadomość o zainicjowaniu wycofania się Filipin z FVA, gdzie amerykański prezydent stwierdził: „dziękujemy bardzo, zaoszczędzimy dużo pieniędzy”. Los umowy wciąż jest niepewny, ale przedłużenie procesu zerwania VFA w listopadzie 2020 roku było jasnym sygnałem, że Manila chce dać szansę administracji Joe Bidena na wykazanie się i przedstawienie nowych warunków, które pozwoliłyby Duterte na częściowe „przykrycie” niepowodzeń związanych ze zwrotem w kierunku Chin oraz umocnienie swojej pozycji na krajowej scenie politycznej. Dodatkowym plusem tej strategii jest fakt, że przez cały ten okres zerwanie VFA może być wykorzystywane w formie kija, czego mieliśmy przykład w grudniu 2020 roku, kiedy Rodrigo Duterte uzależnił los VFA od dostawy przez USA szczepionki na COVID-19 w odpowiedzi na przedłużające się negocjacje z amerykańskimi koncernami farmaceutycznymi jak Novavax i Pfizer.



OŚRODEK  
SPRAW  
AZJATYCKICH

# RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI  
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

[www.osa.uni.lodz.pl](http://www.osa.uni.lodz.pl)

